

POSTANOWIENIE

Dnia 12 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania J.W.

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych likwidatorowi Funduszu Alimentacyjnego

na skutek skargi ubezpieczonego o wznowienie postępowania zakończonego

prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 26 marca

2015 r., po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 października 2017 r.,

zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 25 stycznia 2017 r.,

1. oddala zażalenie,

2. przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w [...]) na rzecz adw. K. W. kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu skarżącemu J. W.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z 26 marca 2015 r., oddalił apelację ubezpieczonego J.W. od wyroku Sądu Okręgowego z 3 czerwca 2014 r., oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. z 11 czerwca 2013 r., na mocy której odmówiono ubezpieczonemu umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu za okres od września 1988 r. do kwietnia 2004 r. w kwocie 26.218,24 zł.

W dniu 11 sierpnia 2016 r. J. W. wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończanego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...], domagając się jego uchylenia.

Skarżący podał, że podstawę wznowienia postępowania wywodzi z uzyskanych po wydaniu powyższego wyroku dokumentów stwierdzających, że w okresie od 1979 r. do 1987 r. były potrącane mu z wynagrodzenia alimenty na podstawie tytułu wykonawczego uzyskanego w sprawie o sygn. akt III RC .../86 przez Komornika przy Sądzie Rejonowym w Z., prowadzącego postępowanie egzekucyjne pod sygn. akt Kmp82.

Sąd Apelacyjny w [...], postanowieniem z 25 stycznia 2017 r., odrzucił skargę o wznowienie postępowania.

Sąd stwierdził, że według art. 410 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., skarga o wznowienie postępowania podlega odrzuceniu, jeżeli została wniesiona po upływie przepisanej terminu, jest niedopuszczalna lub nieoparta na ustawowej podstawie.

W rozpoznawanej sprawie, jako podstawę wznowienia postępowania, skarżący wskazał wykrycie nowych środków dowodowych w postaci dokumentów stwierdzających, że w okresie od 1979 r. do 1987 r. były potrącane mu alimenty na podstawie tytułu wykonawczego uzyskanego w sprawie o sygn. akt III RC .../86. Podstawą wznowienia miałby być zatem art. 403 § 2 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, można żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że przedmiotem postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 26 marca 2015 r., było rozstrzygnięcie, czy zachodzą przesłanki do umorzenia ubezpieczonemu należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu za okres od września 1988 r. do kwietnia 2004 r. w kwocie 26.218,24 zł. Natomiast ubezpieczony podstawy wznowienia tego postępowania upatruje w wykryciu dokumentów świadczących o potrącaniu mu przez komornika z wynagrodzenia za pracę należności tytułem alimentów za okres od 1979 r. do 1987 r., czyli z okresu poprzedzającego zaległości objęte kwestionowanym rozstrzygnięciem.

W orzecznictwie przyjmuje się, że w przypadku oparcia skargi o wznowienie postępowania na twierdzeniu o wykryciu nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, konieczne jest wykazanie, na czym miałyby polegać wpływ tych nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych na wynik sprawy. W art. 403 § 2 k.p.c. chodzi o takie okoliczności faktyczne lub środki dowodowe, które dotyczą podstawy pozwu, w szczególności jego podstawy faktycznej, które uzasadniają przytoczony w pozwie stan faktyczny (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 lipca 2016 r., II PZ 13/16, LEX nr 2082061 i z 31 marca 2016 r., IV CZ 5/16, LEX nr 2023165).

Uwzględniając treść art. 403 § 2 k.p.c. oraz przytoczone orzecznictwo, Sąd Apelacyjny stwierdził, że podstawą wznowienia nie może być każdy nowy środek dowodowy, lecz tylko taki, który dotyczy przedmiotu sporu, istniał już w czasie trwania prawomocnie zakończonego postępowania, a z którego strona nie mogła skorzystać, gdyż był jej nieznany i nie został wówczas ujawniony. Dokumenty dotyczące okresu, który nie był przedmiotem prawomocnie zakończonego postępowania, nie mogą zatem stanowić podstawy wznowienia. Nowe środki dowodowe powoływane przez skarżącego dotyczą okresu od 1979 r. do 1987 r., tymczasem przedmiotem prawomocnie zakończonego postępowania był okres od września 1988 r. do kwietnia 2004 r. Powoływane zatem przez skarżącego dokumenty, dotyczące okresu od 1979 r. do 1987 r., nie mogłyby mieć żadnego wpływu na wynik sprawy zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z 26 marca 2015 r.

Zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego z 25 stycznia 2017 r. o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania wniósł J. W. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił:

1) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanego orzeczenia, polegający na wadliwym uznaniu, że nowe okoliczności, tj. dokumenty potwierdzające potrącanie przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Z. alimentów z wynagrodzenia za pracę skarżącego, nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, której wznowienia skarżący się domaga, podczas gdy dokumenty te potwierdzają fakt opłacania przez skarżącego alimentów, czyli dotyczą okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, i tym samym mogą mieć wpływ na wynik postępowania;

2) naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść wydanego orzeczenia, a to art. 410 § 1 k.p.c., polegające na przekroczeniu zakresu kognicji Sądu i przeprowadzenie analizy dokumentów stanowiących podstawę wniosku o wznowienie postępowania, podczas gdy Sąd orzekający o wznowieniu powinien jedynie zweryfikować, czy zachodzą ustawowe przesłanki wznowienia, a nie badać ich zasadność i prawdziwość;

3) naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść wydanego orzeczenia, a to art. 410 § 1 k.p.c. w związku z art. 403 § 2 k.p.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania, z uwagi na uznanie, że w przedmiotowej sprawie nie zaszła żadna z ustawowych przesłanek wznowienia postępowania, podczas gdy ubezpieczony przedłożył dokumenty stanowiące nowe dowody, w których władaniu nie był podczas pierwszego rozpoznania sprawy, i które to dokumenty potwierdzają okoliczności potrącania mu alimentów, a tym samym potwierdzają okoliczności, które mają znaczenie dla przedmiotowego postępowania.

Pełnomocnik żalącego się wniósł o uchylenie wydanego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz o zasądzenie kosztów udzielonej pomocy prawnej z urzędu, oświadczając, że koszty te nie zostały uiszczone w całości ani w części.

W uzasadnieniu zażalenia pełnomocnik J.W., powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego co do wykładni art. 410 § 1 k.p.c., podniósł, że Sąd Apelacyjny

przekroczył granice swojej kognicji, gdyż dokonał analizy dokumentów stanowiących nowe dowody i podstawę wznowienia, uznając, że nie mogą one mieć wpływu na rozstrzygnięcie merytoryczne w przedmiotowej sprawie. Natomiast zgodnie z art. 410 k.p.c. Sąd rozpoznający skargę o wznowienie postępowania powinien ustalić, wyłącznie na podstawie treści skargi, czy – przy założeniu prawdziwości twierdzeń faktycznych zawartych w jej uzasadnieniu – mogłaby ona być uzasadniona, czyli wznowienie postępowania mogłoby okazać się dopuszczalne. Sąd orzekający, badając treść dokumentów zgłoszonych przez skarżącego, wykroczył poza zakres swojej kognicji, gdyż to nie do zakresu jego procedowania należy ocena, czy w rzeczywistości istnieje powołana przez skarżącego podstawa wznowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się nieuzasadnione i z tej przyczyny zostało oddalone.

Z opisu przyczyn wniesienia skargi o wznowienie postępowania wynikało, że skarżący opiera ją na podstawie z art. 403 § 2 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, można żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Skarżący powoływał się na to, że „właśnie otrzymałem ksero dokumentów świadczące o potrącanych mi comiesięcznych kwotach z poborów, przez Komornika w Z. rewiru II o sygnaturze akt [...] z 28.01.1982 r., III RC .../86”. Tak sformułowana podstawa wznowienia pozwalała na jej ocenę według kryteriów określonych w art. 403 § 2 k.p.c.

Należy wyraźnie zaznaczyć, że ani do skargi o wznowienie postępowania, ani do późniejszych pism skarżącego składanych przed Sądem Apelacyjnym w sprawie III AUa .../16, nie zostały dołączone jakiekolwiek dokumenty lub kserokopie dokumentów, o których wspomina się w skardze. Krótko rzecz ujmując, w aktach sprawy III AUa .../16 brak jakichkolwiek dokumentów (lub ich kserokopii) z lat 1982-1998.

Natomiast z akt sprawy III AUa .../14, zakończonej wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z 26 marca 2015 r., którego dotyczy skarga o wznowienie postępowania, wynika, że do akt tych zostały złożone przez skarżącego kserokopie świadectw pracy J. W. z 26 marca 1982 r. z okresu zatrudnienia w Zakładzie Remontowym Energetyki w [...] oraz z 30 grudnia 1987 r. z okresu zatrudnienia w Zakładach Budownictwa Kolejowego , z których wynika, że wynagrodzenie skarżącego u obydwu tych pracodawców podlegało zajęciu sądowemu, w pierwszym przypadku przez Komornika Sądu Rejonowego Rewir II w Z. „sygn. akt [...] z 28.01.1982 r.”, w drugim przypadku również przez Komornika Sądu Rejonowego Rewir II Z. nr sprawy egzekucyjnej sygn. III RC .../86 (k. 62, 63 i 64 akt III AUa .../14). Oznacza to, że Sądowi Apelacyjnemu w [...], wydającemu wyrok z 26 marca 2015 r., znane były dokumenty, na które powołuje się skarżący w skardze o wznowienie postępowania.

Według wykładni art. 403 § 2 k.p.c., przyjętej w doktrynie i orzecznictwie, okoliczności i dowody później wykryte to okoliczności w poprzednim postępowaniu w ogóle nieujawnione i nieznane stronom. Nie odnosi się to pojęcie do okoliczności i dowodów jawnych z materiału poprzedniego postępowania, a tylko niedostrzeżonych przez stronę lub sąd (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 maja 1968 r., I CO 1/68, OSNC 1969 nr 2, poz. 36). Przewidziane w art. 403 § 2 k.p.c. „wykrycie” środków dowodowych, z których strona nie mogła skorzystać w postępowaniu, odnosi się do dowodów wówczas istniejących, lecz nieznanych stronom, ale także do dowodów, których w czasie poprzedniego postępowania nie można było powołać, gdyż dopiero po jego zakończeniu pojawiła się możliwość ich przeprowadzenia. Z przepisu wynika, że późniejsze wykrycie okoliczności faktycznych lub środków dowodowych może stanowić podstawę wznowienia postępowania tylko wówczas, gdy te okoliczności lub dowody pozostają potencjalnie w związku przyczynowym z wynikiem sprawy (w szczególności dotyczącą podstawy faktycznej powództwa – por. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 maja 1982 r., II CO 1/82, OSP 1984, z. 2, poz. 27), a strona nie mogła z nich skorzystać. Sąd Najwyższy przyjął, że niemożność skorzystania w poprzednim postępowaniu z określonych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych nie zachodzi, gdy istniała obiektywna możliwość powołania ich w tym

postępowaniu, a tylko na skutek opieszałości, zaniedbania, zapomnienia czy błędnej oceny potrzeby ich powołania strona tego nie uczyniła (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lutego 1999 r., II CKN 807/98, LEX nr 78214).

W rozpoznawanej sprawie nie mamy do czynienia z sytuacją przewidzianą w art. 403 § 2 k.p.c. Dokumenty, na które powołuje się skarżący w skardze o wznowienie postępowania, były mu znane już w toku postępowania w sprawie III AUa .../14 i zostały złożone do akt tej sprawy. Były zatem znane także Sądowi Apelacyjnemu i zostały przez ten Sąd ocenione. Okoliczności faktyczne i środki dowodowe później wykryte w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. to okoliczności i dowody w poprzednim postępowaniu w ogóle nieujawnione i nieznane stronom oraz sądowi. W tym przypadku chodzi o okoliczności (potrącanie w latach 1982-1987 kwot alimentów z zarobków – wynagrodzenia za pracę skarżącego przez komornika sądowego na podstawie tytułu wykonawczego w postaci wyroku zasądzającego alimenty) i dokumenty (świadczenia pracy, z których wynika, że takie potrącenia miały miejsce), które były znane Sądowi Apelacyjnemu wydającemu wyrok z 26 marca 2015 r., w sprawie III AUa .../14. W wyroku tym wyraźnie stwierdzono, że do apelacji skarżący J. W. załączył kopie świadectw pracy z 1982 i 1987 r., z których wynika, że w tych latach były mu potrącane alimenty z wynagrodzenia za pracę. Jednak kopie świadectw pracy przedstawione przez odwołującego się pozostają bez wpływu na wynik sprawy, pochodzą one bowiem z lat 1982 i 1987 oraz zawierają informacje o zajęciach komorniczych, w tym w sprawie III RC .../86. Tymczasem zadłużenie wobec funduszu alimentacyjnego, stanowiące przedmiot sporu, dotyczy okresu od września 1988 r. do kwietnia 2004 r., czyli okresu późniejszego w stosunku do tego, który został objęty dokumentami złożonymi przez odwołującego się.

Zaskarżone postanowienie o odrzuceniu skargi nie narusza art. 403 § 2 k.p.c. W przywołanych okolicznościach, wobec nieoparcia skargi o wznowienie postępowania na ustawowej podstawie, możliwe było jej odrzucenie na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. Tradycyjnie w ramach postępowania ze skargi o wznowienie postępowania wyróżnia się dwie fazy – postępowanie w przedmiocie dopuszczalności wznowienia postępowania i postępowanie toczące się na skutek wznowienia postępowania, mające na celu ponowne rozpoznanie sprawy. Na tym

pierwszym etapie możliwe jest odrzucenie skargi, na tym drugim – jej oddalenie po wcześniejszym wznowieniu postępowania. W ramach postępowania wstępnego przed sądem na posiedzeniu niejawnym badane jest wniesienie skargi w terminie (wynikającym z art. 407 i 408 k.p.c.), dopuszczalność skargi (ze względu na rodzaj zaskarżonego orzeczenia) i oparcie jej na ustawowej podstawie. Nie jest przedmiotem badania na gruncie art. 410 k.p.c., czy podstawa wznowienia faktycznie istnieje, czy jest merytorycznie uzasadniona, lecz jedynie czy skarżący wskazał podstawę odpowiadającą jednej z określonych w kodeksie podstaw wznowienia postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1998 r., I PKN 87/98, OSNAPiUS 1999 nr 9, poz. 308; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 1999 r., II UKN 417/98, OSNAPiUS 2000 nr 6, poz. 254).

W rozpoznawanej sprawie możliwe było przyjęcie, że skarga o wznowienie postępowania została tylko pozornie oparta na podstawie z art. 403 § 2 k.p.c. Nie doszło bowiem do późniejszego wykrycia przez skarżącego takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, z których nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu, a które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy. Skarżący mógł skorzystać i skorzystał w poprzednim postępowaniu z tych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, a Sąd Apelacyjny w prawomocnie zakończonej sprawie ocenił, że okoliczności te i dowody nie miały wpływu na wynik sprawy. Nie wystarczy, że skarżący powoła się formalnie na jedną z ustawowych podstaw wznowienia. Powinien ponadto wykazać, że podstawa ta faktycznie istnieje.

W skardze o wznowienie postępowania zakończonego wydaniem prawomocnego wyroku skarżący jest zobowiązany wskazać ustawową podstawę wznowienia, podlegającą badaniu na wstępnym etapie sprawy zainicjowanej wniesieniem skargi, a więc którąś z okoliczności wskazanych w art. 401, art. 401¹ lub art. 403 k.p.c., stanowiących przyczynę wniesienia tego środka zaskarżenia. Ma także obowiązek wykazać jej istnienie, w przeciwnym razie skarga podlega odrzuceniu z uwagi na brak ustawowej podstawy wznowienia. Samo sformułowanie podstawy wznowienia w sposób odpowiadający przepisom art. 401-403 k.p.c. nie oznacza przy tym oparcia skargi na ustawowej podstawie wznowienia, jeżeli już z jej uzasadnienia wynika, że w rzeczywistości podstawa ta nie występuje (por.

postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 czerwca 2012 r., IV CZ 38/12, LEX nr 1231339; z 5 lutego 2009 r., I CZ 4/09, LEX nr 1162645; z 18 maja 2006 r., IV CZ 36/06, LEX nr 1102676; z 15 września 2005 r., II CZ 78/05, LEX nr 453799 oraz z 15 czerwca 2005 r., IV CZ 50/05, LEX nr 533865).

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że nie doszło również do naruszenia art. 410 § 1 k.p.c.

Zarzut naruszenia art. 410 § 1 k.p.c. w związku z art. 403 § 2 k.p.c., skarżący uzasadnił tym, że błędnie odrzucono skargę o wznowienie postępowania, w wyniku uznania, że w przedmiotowej sprawie nie zaszła żadna z ustawowych przesłanek wznowienia postępowania, podczas gdy ubezpieczony przedłożył dokumenty stanowiące nowe dowody, w których władaniu nie był podczas pierwszego rozpoznania sprawy, i które to dokumenty potwierdzają okoliczności potrącania mu alimentów, a tym samym potwierdzają okoliczności, które mają znaczenie dla przedmiotowego postępowania. Tymczasem skarżący nie przedłożył w postępowaniu wywołanym skargą o wznowienie postępowania jakichkolwiek dokumentów stanowiących nowe dowody, w których władaniu nie był podczas pierwszego rozpoznania sprawy, potwierdzających okoliczności, które miały znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. oraz przyznał pełnomocnikowi z urzędu koszty nieopłaconej pomocy prawnej.

kc